

nederlandstalig proza

Mascha kan niet kiezen

JANN RUYTERS

Helemaal aanwezig zijn in het hier en nu is lastig voor Mascha, zo op het oog een succesvolle vrouw met een leuke zij het wat vaak bevelde vriendenkring, moeder van twee zoontjes, werkzaam als microbioloog, gelukkig getrouwd met filosoof Tom. Maar Mascha mist overtuiging. Volgens haar beste vriendin heeft ze een kinderziel, zelf omschrijft ze het nog weer anders. Ze is geen vrouw, maar een schuchter jongetje, “een zwerfkat die langs de benen van vreemden strijkt om dan een schutting over te springen”.

‘Misschien wel niet’, de nieuwe filosofische roman van Jannah Loontjens schetst een glashelder, scherp doordacht en in enkele dagen gecomprimeerd beeld van een prille veertiger die reddend, werkend, feestend en vriend door het leven gaat en het afdwalen niet kan laten. Steeds steekt de aarzeling de kop op, of het nu gaat om de eenvoudigste dingen als de kinderen (‘het wekken in de ochtend, de zalige kinderslaap doorbreken, het bedenken van wat we zullen eten’) of om de grote zaken van huwelijkstrouw en carrière. Neem het dronken gezelschapsspel waarmee de roman opent. Daar ligt Mascha als ‘lijk’ in tapijt gewikkeld te luisteren naar haar beste vriendin die haar eulogie uitspreekt. Dit gewaagde begrafenisspel lijkt eerst alleen een handig trucje om de hoofdpersoon te introduceren, maar kondigt daarnaast subtiel het kernthema van het boek aan: wat is een begrafenis anders dan de ultieme afwezigheid; de viering van je leven zonder dat je daar zelf bij hoeft te zijn.

Diezelfde avond staat ook Mascha’s vader op de stoep met het bericht dat haar oma is overleden. Het nieuws zet aan tot nieuw gepieker, maar ook tot bezinning. Als kind in de steek gelaten door een naar vrijheid snakkende moeder, voelt Mascha zich nu als volwassene bekneeld door de mensen die háár vast houden. Ze ontsnapt aan die banden en verantwoordelijkheden via Facebook waar ze een geheime relatie onderhoudt met ene Rafiq, een veel jongere Marokkaanse illustrator die ze alleen kent van zijn profielfoto. Hun chatsessies worden steeds hitsiger; een intens en verslavend spelletje. “Dat de context ontbrak in onze kennismaking gaf me een gevoel dat het contact puur was.” Knap, hoe Loontjens verlamming en ontsnapingsfantasie in alles laat weerklinken.

Over die onmacht om te kiezen voor het leven dat je leidt, schreef Loontjens al eerder,

maar wat deze roman zo nieuw, spannend en rijk maakt, is het raffinement waarmee ze psychologische, filosofische en sociale verklaringen door het verhaal weeft zonder in simpele antwoorden te vervallen. Soms drijft de schrijfster zelf af. Want dat ze Mascha’s innerlijke omzwervingen afwisselt met chatsessies met Rafiq en met een Heideggerlezing die Mascha’s man Tom uitspreekt aan de universiteit, weerspiegelt weliswaar Mascha’s voortdurende schakelen tussen verschillende werelden online en offline, privé en openbaar, maar de chatsessies hebben ook wat knulligs en het college is hoewel heerlijk helder toch ook een hinderlijke stap uit de steeds meeslepende overpeinzingen van Mascha zelf. Juist daar stelt Loontjens impliciet de belangrijkste vragen. Bijvoorbeeld als ze de beklemde Mascha van nu naast de kleine Mascha van toen zet zoals die naar haar moeder kijkt die in de zonverlichte keuken boterhammen smeert. “Mocht zij een stap opzij doen, zou de lichtstraal haar volgen (...), dat geloof ik, omdat ze mijn moeder mijn moeder mijn moeder mijn moeder.” Het lijkt een sentimenteel fragment, als slowmotion in een Hollywoodfilm, maar Loontjens doordringt je wel van de heimwee naar dat gevoel van veiligheid en heelheid dat we onderweg ergens zijn kwijtgeraakt, en dat vraagt om herstel.

Jannah Loontjens: Misschien wel niet.
 Ambo/Anthos; 232 blz. € 17,95

Een rijke, spannende roman die een baaiert aan ideeën subtiel door het verhaal weeft

